

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Četrtek, 30. avgust 2012

SPLOŠNA MATURA

IZPITNA POLA 1**Strukturirane naloge****1. Identiteta in kultura**

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	♦ šola	
	1	♦ sekundarna	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	2	dve od: ♦ družina ♦ vrstniki ♦ množični mediji ♦ verske skupnosti ...	
	2	♦ predstavitev enega od navedenih dejavnikov	Za celovito predstavitev enega od navedenih dejavnikov 2 točki, za pomanjkljivo oziroma delno pravilno predstavitev ustrezno manj.
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	2	♦ Biološko je človeškost dana le kot možnost, šele s socializacijo se posameznik razvije kot samostojna osebnost s svojo individualnostjo, hkrati pa se nauči vključevanja v družbo in kulturo.	
	1	♦ Socializacija omogoča kulturno reprodukcijo/obnavljanje družbe.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	2	♦ Vrednote so ideje o tem, kaj je dobro, primerno, želeno ipd. So ponotranjene oziroma jih imamo za samoumevne.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	ena od: ♦ prednost dajemo interesom/koristim ♦ čustveni razlogi (strah ipd.) ♦ naše vrednote so med seboj v konfliktu ...	
	2	♦ navedba primera za ponazoritev navedenega vzroka	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ multikulturalnost ♦ multikulturalnost ♦ multikulturalizem ♦ večkulturalnost ♦ kulturna pluralnost 	
	1	♦ življenje posameznikov z različnimi kulturnimi značilnostmi v isti družbi	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	2	♦ Gre za kulturni vpliv/pretok, ki poteka enosmerno/neenakomerno, tj. predvsem od zahoda k drugim delom sveta.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	2	♦ Navedba primera kulturne prakse, neskladne s standardi človekovih pravic, ki jih sicer štejemo za vsesplošne, čeprav pretežno izhajajo iz določenega (zahodnega) kulturnega okolja.	Navedba npr. spolno pohabljanje (npr. obrezovanje deklic), otroško delo, sežiganje vdov itd.

2. Družbene različnosti in enakosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	3	<ul style="list-style-type: none"> ♦ ekonomsko stanje ♦ družbeni ugled ♦ družbena moč 	Za vsako našteveto določnico 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	2	Predstavitev določnic ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ ekonomsko stanje, ki ga določata imetje in dohodek ♦ družbeni ugled kot količina spoštovanja, ki smo je deležni ♦ družbena moč kot zmožnost odločanja o ravnanju drugih kljub njihovem nasprotovanju 	Za celovito predstavitev 2 točki, za pomanjkljivo ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	♦ kastni sistem	
	2	predstavitev dveh od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ najbolj zaprt sistem slojevitosti ♦ temelječ na hindujski religiji ♦ pripisan status, določen z rojstvom ♦ brez možnosti družbene gibljivosti ♦ prepoved stikov med kastami ♦ endogamija ... 	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	2	♦ z uporabo religijskih razlag – hinduizmom	Za jasno predstavitev legitimizacije kastnega sistema 2 točki, sicer manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	1	♦ funkcionalistična teorija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ težko je določiti objektivna merila za funkcionalno pomembnost družbenih položajev ♦ pomislek o funkcionalnosti družbene slojevitosti kot motivacijskem dejavniku ♦ pomislek o povezovalni moči družbene slojevitosti ♦ na višino nagrade vplivajo različni dejavniki, ne samo funkcionalna pomembnost položaja ... 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	2	♦ Družbena gibljivost je sprememba družbenega statusa navzgor (zvišanje) ali navzdol (znižanje) – vertikalna družbena mobilnost, lahko pa gre tudi za spremembo dejavnosti, poklica, ne da bi se status bistveno spremenil – horizontalna mobilnost.	
	1	♦ Ponazorijo s konkretnim primerom.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ neenakost na podlagi spola	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.9	3	predstavitev treh od: ♦ zaposlovanje ♦ politično življenje in odločanje ♦ domače delo, odgovornost in skrb za družinsko življenje ♦ šolanje ...	Za vsako ustrezno predstavljeno neenakost na različnem področju 1 točka.

3. Družba – zdravje, telo, bolezen

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	1	♦ spolni dimorfizem	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	2	♦ primarni spolni znaki (npr. genitalije) ♦ sekundarni spolni znaki (različna stopnja poraščenosti, telesna zgradba itd.)	Kot pravilne upoštevamo tudi opisne odgovore, v katerih navedejo vsaj štiri takšne razlike (upoštevamo tudi navedbe, kakršne so različna kromosomska zgradba, hormonska »slika« itd.).

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	4	dve od: ♦ razlika glede pričakovanih osebnostnih lastnosti ♦ razlika glede pričakovanega vedenja ♦ različnost spolne identitete ♦ razlika in neenakosti v družbenih položajih in vlogah ♦ različno (neenako) družbeno vrednotenje moških in žensk ...	Za vsako od navedenih in razloženih razlik 2 točki, za pomanjkljivi navedbi in razlagi ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	1	ena od: ♦ tetoviranje ♦ ličenje ♦ lepotne operacije ♦ druge telesne modifikacije in mutilacije (npr. obrezovanje, odstranjevanje klitorisa) ♦ prebadanje ...	
	2	♦ Razloga družbenega vzroka se mora nanašati na navedeni poseg (če npr. navedejo lepotne operacije, lahko med družbenimi vzroki razložijo, da sodobne družbe zelo cenijo mladost in zunanji videz, kar je eden od razlogov za tovrstne posege).	Razložijo lahko tudi simbolni pomen posameznih posegov (npr. izražanje pripadnosti neki subkulturi oziroma družbeni skupini); odgovor lahko vključuje religiozni pomen posameznih posegov itd.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ Bolezen in zdravje sta kategoriji, ki se nanašata na posameznika, povezana sta z njegovimi vedenjskimi vzorci, podedovanimi lastnostmi itd.	
	2	♦ Bolezen in zdravje sta povezana z naravnimi (biološkimi, fiziološkimi) dejavniki in procesi, ki jih je mogoče spoznati z opazovanjem, eksperimenti, izkušnjami itd. ter jih z razumskimi postopki (vsaj delno) obvladati.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	1	♦ v družbenih dejavnostih in okoliščinah, v katerih živijo ljudje	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	2	♦ poudarjanje posameznikove odgovornosti za lastno zdravje, poudarjanje zdravega življenjskega sloga, ki naj bi pomagal ohraniti zdravje, izogibanje tveganemu vedenju (kajenje, uživanje alkohola in drugih drog, premalo gibanja itd.)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	4	dve od: ♦ povezanost med izobrazbo in zdravjem ♦ večji obolevnost in smrtnost, več kroničnih in drugih bolezni v nižjih slojih ♦ raziskave v Sloveniji kažejo, da imajo prebivalci manj razvitih območij več zdravstvenih težav in krajšo pričakovano življenjsko dobo ♦ vpliv položaja na delovnem mestu na zdravje (britanska raziskava) ...	Za ustrezno predstavitev enega primera 2 točki, za pomanjkljivo manj.

4. Šolanje

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	1	♦ 18. stoletje	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	1	ena od: ♦ industrializacija ♦ demokratizacija družbe ♦ sekularizacija ♦ urbanizacija ...	
	2	♦ ustrežna in smiselna pojasnitev enega navedenega razloga	Za ustrežno pojasnitev 2 točki, sicer ustrezno manj.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	2	♦ Šola naj bi z uveljavljanjem načel meritokracije odpravljala ali vsaj zmanjševala pomen pripisanega družbenega statusa ter pripomogla k oblikovanju odprtega sistema slojevitosti (odprtost šole za vse, ocenjevanje po enakih merilih itd.).	Za celovit odgovor 2 točki, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	♦ NE	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	1	♦ Povzamejo iz vira ugotovitve o različnosti šolskih poti glede na slojevski izvor.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	1	♦ A	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	1	♦ D	Za obkroženih več odgovorov kot se zahteva 0 točk.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	2	♦ C ♦ E	Za vsak pravilni odgovor 1 točka. Za obkroženih več odgovorov kot se zahteva 0 točk.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	2	♦ jasno in neposredno opredeljeni cilji, vsebine in postopki, ki jih vključuje šolsko delo: vsebina in obseg snovi, preverjanje in ocenjevanje znanja, pogoji za napredovanje v šolskem sistemu itd	Za celovit odgovor 2 točki, sicer ustrezno manj.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.10	1	♦ prikriti/skriti kurikulum	
	2	♦ Vsebuje elemente in značilnosti šolskega življenja, ki niso uradno določeni in izraženi, vendar so pomembni: vrednote, norme, vzorci vedenja. Kaže se v odzivih učiteljev in učencev, načinu komunikacije med njimi, sistemu nagrajevanja in kaznovanja, hišnem redu itd.	Za celovit ustrezen odgovor 2 točki, sicer ustrezno manj.
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.11	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.12	2	♦ Restriktivni jezikovni kod z omejenim besednim zakladom je bolj značilen za predstavnike delavskega razreda, elaborirani jezikovni kod z bogatejšim besednim zakladom pa za pripadnike srednjega in višjega razreda. V šoli je pomembno obvladanje elaboriranega koda, ki omogoča izražanje abstraktnih, splošnih vsebin, restriktivni se omejuje na konkretne življenjske položaje.	

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje pomembnih elementov za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Navedejo in predstavijo nekatere od naštetih značilnosti: hierarhičnost, delitev dela, zapisana (formalna) pravila, pisne odločitve in njihovo arhiviranje, nepristranskost in brežosebnost zaposlenih, strokovno znanje, ločevanje med delom in zasebnostjo ... ♦ Navedene značilnosti ponazorijo s primeri. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo ekološko krizo kot rušenje ravnotežja v naravi. ♦ Analizirajo vzroke za ekološko krizo (hitra gospodarska rast, omejene količine naravnih bogastev oz. njihovo nenačrtno izkoriščanje ...). ♦ Poudarijo industrializacijo in kapitalistični razvoj kot vzrok krize. ♦ V odgovor vključijo ugotovitve študije Meje rasti in opozorijo na naravne meje rasti. ♦ Razpravljajo o posledicah ekološke krize. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo segregirano ali asimetrično in integrirano ali simetrično delitev dela in vlog v družinah. ♦ Opišejo značilnosti obeh tipov delitve dela in vlog. ♦ Razpravljajo o spremembah na tem področju v drugi polovici 20. stoletja. ♦ Analizirajo družbene vzroke teh sprememb. ♦ Opozorijo na ohranjanje asimetrične delitve dela in vlog v današnjem času. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Poudarijo, da vrste, obseg in razširjenost kriminalitete ugotavljajo z različnimi metodami, ter pojasnijo zakaj. ♦ V odgovor vključijo tri od: <ul style="list-style-type: none"> – uradne statistične podatke, – viktimološke študije, – samonaznaitvene študije, – merjenje strahu pred kriminaliteto. ♦ Pri vsaki predstavijo način zbiranja podatkov, prednosti in omejitve. ♦ Razpravljajo o verodostojnosti podatkov, pridobljenih na predstavljene načine. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none">♦ Opredelijo brezposelnost in predstavijo njene pojavne oblike.♦ Analizirajo, kako jo je mogoče meriti/prikazovati in kako lahko merjenje vpliva na podatke.♦ Predstavijo dejavnike tveganja za brezposelnost (npr. stopnja izobrazbe, poklicni profil, spol, starost).♦ Vključijo nekaj ugotovitev o brezposelnosti v Sloveniji.♦ Povežejo brezposelnost s socialnim razlikovanjem in z revščino.	

Skupno število točk IP 2: 40